

TARİF b. MÂLİK

(طريف بن مالك)

Ebû Zür'a Tarîf b. Mâlik
el-Bergavâfi el-Meâfirî en-Nehâî
(ö. 124/742 [?])**İspanya'da karaya çıkan
ilk müslüman kuvvetlerin
kumandanı.**

Berberî Bergavâta kabilesine mensuptur. Kahtânîler'den Benî Meâfir'e veya Benî Neha' kabilesine de nisbet edilir (İbn Hazm, s. 418). Velîd b. Abdülmelik dönemi Kuzey Afrika Valisi Mûsâ b. Nusayr'ın âzâtlısı olan Tarîf'in Mağrib bölgesindeki bazı fetihlerde asker olarak gösterdiği başarı efendisinin dikkatini çekti. Berberîler arasında Mûsâ'ya en yakın olan iki kişiden biri Târik b. Ziyâd, diğeri Tarîf b. Mâlik'tir. Endülüs'ün fethi için şartların oluştuğu kanaatine varan ve Halife Velîd b. Abdülmelik'ten izin alan Mûsâ b. Nusayr, 91 yılı Ramazan ayında (Temmuz 710) Endülüs'ü fethi projesi için Tarîf b. Mâlik'i 400 piyade ve 100 süvariden meydana gelen keşif birliğinin başında Endülüs'e gönderdi. Asker sayısı hakkında 400 veya 1000 rakamları da verilir. Birliğin amacı İspanya coğrafyasının özellikleri, halkın genel durumu, savaş usulleri, askerlerin ve halkın sayısı hakkında bilgi edinmekti. Birliğin tamamına yakını Berberî asıllı idi. Kumandanların genellikle Araplar'dan seçildiği Emevîler döneminde Tarîf'in kumandanlığa getirilmesi önemlidir. Tarîf b. Mâlik, Sebte (Ceuta) kontu olan ve müslümanlara fetih konusunda yardım vaadinde bulunan Julianos'a ait dört gemiyle İspanya'nın güney kıyılarındaki bir

adaya sefer düzenledi. Geçiş sırasında başka gemilerin kullanıldığı da öne sürülmüştür. Tarîf, Güney İspanya'daki Paloma'ya ulaştı; daha sonra burası Cezîretü Tarîf (Tarîfe) diye adlandırılmıştır. Tarîf, Julianos'un rehberliğiyle Güney İspanya sahillerine akınlar yaptı ve el-Cezîretülhadrâ'yı (Algeciras) fethetti. Bol miktarda esir ve ganimetle yine ramazan ayında Kuzey Afrika'ya döndü. Mûsâ b. Nusayr'a İspanya'nın genel durumu, zenginlikleri ve seferin sonuçları hakkında bilgi verdi. Tarîf b. Mâlik'in bu seferi Endülüs'ün daha erken tarihlerde fethedilmesini sağladı. İbn İzârî ve ondan nakilde bulunan bazı çağdaş araştırmacılara göre Tarîf'in ismi, 117 (735) yılında Mağrib-i Aksâ bölgesinde propagandaya başlayan Meysere el-Medgarî kumandasındaki Hâricî-Berberî isyanında bir defa daha ortaya çıktı. Berberî isyanlarında önemli rol oynayan Tarîf, Meysere'nin Berberîler arasında yürüttüğü Hâricî propagandasının Bergavâta kabilesinde yayılmasını sağladı. Emevîler'in sonuna kadar devam eden bu isyan sırasında Rabat şehrine sığınan Tarîf buradaki Berberîler'in lideri oldu ve bu konumunu ölüncüye kadar korudu. Tarîf b. Mâlik'in 124 (742) yılında vefat ettiği ve yerine oğlu Sâlih'in geçtiği kabul edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ahbar mecmû'a, s. 16-17; İbn Hazm, Cemhere, s. 418; İbn İzârî, el-Beyânü'l-muğrib, II, 5-6; Nüveyrî, Nihâyetü'l-ereb, XXIV, 45; Makkarî, Nefhu'l-tib, I, 229-230, 253-254; R. Dozy, Spanish Islam (ed. J. R. Wills), London 1883, s. 230; W. M. Watt - P. Cachia, A History of Islamic Spain, New York 1967, s. 8; Anwar G. Chejne, Muslim Spain, Minneapolis 1974, s. 7; Hâlid es-Sûfî, Târîhu'l-'Arab fi'l-Endelüs: el-Feth ve 'asrû'l-vülât, Bingazi 1980, s. 83-84; Hüseyin Münis, Fecrû'l-Endelüs, Cidde 1985, s. 80, 85-86; S. M. İmâmüd-

din, Endülüs Siyasi Tarihi (trc. Yusuf Yazar), Ankara 1990, s. 29; Mehmet Özdemir, Endülüs Müslümanları: Siyasi Tarih, Ankara 1994, s. 16; İsmail Hakkı Atçeken, Endülüs'ün Fethi ve Mûsâ b. Nusayr, Ankara 2002, s. 55-58; Mahmûd Şit Hattâb, "Tarîf b. Mâlik: Fâtihu Cezîreti Tarîf ve Cezîreti'l-İhâdrâ", MMîr., XL/2 (1989), s. 66-85; E. Lévi-Provençal, "al-Andalus", EI² (İng.), I, 493.

İSMAİL HAKKI ATÇEKEN

et-TA'RİFÂT

(التعريفات)

Seyyid Şerîf el-Cürçânî'nin

(ö. 816/1413)

**İslâmî ilimlere dair
terimler sözlüğü.**

Müellifin belirttiğine göre İslâmî ilimler alanında kendi devrine kadar yazılmış belli başlı eserlerden derleme yoluyla meydana getirilen bu sözlük talebelere kolaylık sağlamak amacıyla yazılmış ve alfabetik düzenlenmiştir. Eserde tefsir, hadis, fıkıh, kelâm, tasavvuf, Arap dili ve edebiyatı, felsefe, mantık, matematik, astronomi, tıp gibi ilimlerde kullanılan önemli terimlere yer verilmiştir. Terimlerin sözlük anlamlarından sonra farklı ilimlerdeki tarifleri yapılmış, bazılarının sözlük mânalarına işaret edilmeden doğrudan tanımlarına geçilmiştir. Son derece veciz, yalın ve ince tanımların bulunduğu eserde tasavvuf ve felsefe gibi alanlarda bir kısım terimlerin tarifleri muğlak kalmıştır. Tanımlarda dil bilimlerinde Sîbeveyhi, Ali b. Hamza el-Kisâî, Yahyâ b. Ziyâd el-Ferrâ; fıkıhta Ebû Hanîfe, Ebû Yûsuf ve İmam Şâfiî; tasavvufta başta Muhyiddin İbnü'l-Arabî olmak üzere Ebû Tâlib el-Mekkî ve Abdülkerîm el-Kuşeyrî gibi âlimlerin eserlerinden faydalanılmıştır. Alfabetik dizimde bazı karışıklıkların görüldüğü sözlükte bazan bir terimin çeşitli ilim dallarında hangi anlamda kullanıldığı belirtilmiş, bazan da sadece bir ilim dalındaki anlamı verilmiştir. Her ne kadar Cürçânî'den önce Fârâbî'nin İhşâ'ü'l-'ulûm'u, İbn Sînâ'nın Akşâmü'l-'ulûm'u, Hârizmî'nin Mefâtihu'l-'ulûm'u, Fahreddin er-Râzî'nin Hadâ'îku'l-envâr'ı, Fergânî'nin Letâ'ifü'l-'ilâm'ı gibi, ilimlerin tanıtımı yanında kısmen terimlere de yer verilen ansiklopedik eserler yazılmışsa da et-Ta'rifât değişik ilim dallarıyla ilgili terimleri alfabetik sırayla bir araya getiren ilk eser olma özelliğine sahiptir. 1500 civarında terim bulunduğuna, günümüze kadar önemli bir ihtiyacı karşılayan eser daha sonra Tehânevî'nin Keşşâfû İştîlâhâtî'l-fünûn ve'l-'ulûm'u, Ebû'l-Bekâ'nın el-Külliyât'ı ve Rıza Tev-

et-Ta'rifât'ın
ilk ve son sayfaları
(Süleymaniye Ktp.,
Yazma Bağışlar,
nr. 1249)